

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/edukacja-1/wystawy/13634,Lubelska-edycja-wystawy-Stan-wojenny-spojrzenie-po-dwudziestu-latach.html>
03.05.2024, 00:23

Lubelska edycja wystawy „Stan wojenny - spojrzenie po dwudziestu latach”

Lubelska edycja wystawy „Stan wojenny - spojrzenie po dwudziestu latach”, przygotowanej przez Biuro Edukacji Publicznej Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu Oddział w Lublinie prezentowana jest w poszczególnych miastach Lubelszczyzny.

Ekspozycja jest częścią ogólnopolskiego projektu wystawienniczego IPN, realizowanego w związku z 20. rocznicą wprowadzenia stanu wojennego. W ramach projektu każdy z dziesięciu oddziałów BEP IPN przygotował wystawę dotyczącą wydarzeń stanu wojennego we własnym regionie.

Intencją autorek wystawy: Małgorzaty Chomy-Jusińskiej, Agnieszki Jaczyńskiej i Magdaleny Śladeckiej jest przedstawienie stanu wojennego jako cezury oznaczającej początek końca ostatecznego rozpadu systemu komunistycznego w Polsce. Wydarzenie to pokazano na tle wydarzeń całej dekady lat 80.: Lubelskiego Lipca '80, „Solidarności” okresu „karnawału” - lat 1980-81, zjawiska biernego i aktywnego oporu Polaków po wprowadzeniu stanu wojennego oraz kolejnej fali strajków i manifestacji w latach 1987-89.

Autorki starają się ukazać represje i uciążliwości okresu stanu wojennego oraz ich wpływ na życie codzienne: los internowanych i skazanych oraz ich rodzin,

utrudnienia związane z godziną milicyjną, koniecznością uzyskiwania zgody władz na przekraczanie granic województw, cenzurą prywatnej korespondencji i rozmów telefonicznych, kolejkami przed sklepami, wreszcie wpływ nachalnej i permanentnej propagandy w telewizji, radiu i prasie.

Zaprezentowane na wystawie zdjęcia, dokumenty, plakaty i inne eksponaty w większości nie są znane szerszemu odbiorcy. Nie zabrakło fotografii ze strajków i manifestacji z pierwszych dni stanu wojennego w Świdniku i w Lublinie, pokazujących tłumy protestujących oraz z nieodzowne wówczas elementy wielu ulic: stojące na rogatkach i przed ważnymi obiektami czołgi i transportery opancerzone. Unikatowe są zwłaszcza zdjęcia z 13 grudnia 1981 r. z akcji pacyfikacyjnej siedziby Zarządu Regionu Środkowo-Wschodniego NSZZ „Solidarność” w Lublinie. Jedno z nich – przedstawiające grupę milicjantów i sprzęt milicyjny przed budynkiem „Solidarności” z widniejącym na fasadzie dużym napisem S O L I D A R N O Ś Ć oraz zgromadzonych Lublinian przypatrujących się działaniom władz – jest szczególnie wyeksponowane na wielkoformatowej odbitce, tzw. banerze. Wyjątkowa jest także seria zdjęć z ośrodka internowanych – z chrztu, który odbył się dzięki uporowi żony jednego z internowanych, pragnącej za wszelką ceną, by przy tej ważnej dla rodziny uroczystości obecny był ojciec dziecka. Chrztu udzielił legendarny Ojciec Dominikanin Ludwik Wiśniewski. Ekspozowane się także cenne zdjęcia podziemnej drukarni lubelskiej „Solidarności”, działającej od 1983 r. do końca lat osiemdziesiątych.

Bardzo ujmujące są listy i rysunki, napisane i

wykonane niezgrabną ręką dzieci dla przebywających w „internacie” rodziców. Ich uzupełnieniem są bardzo osobiste relacje zatrzymanych. Ciekawą częścią ekspozycji są „solidarnościowe” rysunki satyryczne, które autorki wystawy zestawily z rządowymi, propagandowymi ulotkami, czasami wprost nawiązującymi do tematów poruszanych przez satyrę opozycyjną. Przykładem są dwa słynne rysunki biedaka niosącego tobołek, jeden skreślony ręką członka „Solidarności” z napisem: „To nic, ale mamy za to socjalizm”, drugi – narysowany przez propagandzistę – z napisem: „To nic, ale mamy za to »Solidarność«”. Nie dziwi zatem, że tej części wystawy nadano tytuł „Walka na słowa”.

Obejrzeć można także liczne oryginalne wydawnictwa, ulotki, znaczki, grypsy z ośrodków internowania, ręcznie wykonywane różne pamiątki i dewocjonalia oraz autentyczne plakaty, m.in. z kampanii wyborczej w 1989 r. w Lublinie.

Stan wojenny w Lublinie, podobnie jak w całej Polsce został wprowadzony w nocy z 12 na 13 grudnia 1981 r. Spacyfikowano wówczas siedzibę Zarządu Regionu Środkowo-Wschodniego NSZZ „Solidarność” przy ul. Królewskiej 3. W nocy zatrzymano wiele osób, które później zostały internowane bądź aresztowane. Odpowiedzią społeczeństwa były strajki, które rozpoczęły się już 13 grudnia 1981 r. Największy zasięg miały one 14 grudnia, kiedy to strajkowało 14 przedsiębiorstw, wśród nich największe zakłady pracy regionu: WSK w Świdniku, FSC w Lublinie, Lubelskie Zakłady Naprawy Samochodów, Zakłady Azotowe w Puławach, Fabryka Łożysk Toczyńskich w Kraśniku. W zakładach tych strajk został zdławiony siłą, w innych przerwany przez samych strajkujących. Najdłuższej, do 19 grudnia strajkowały Zakłady Azotowe. Już od pierwszych tygodni 1982 roku zaczęła ukazywać się podziemna prasa i podjęły pracę podziemne struktury „Solidarności”. Ważnym wydarzeniem były masowe manifestacje w maju i sierpniu 1982 r., które wskutek siłowej interwencji przerodziły się w walki uliczne. Specyficzną formą oporu społecznego na Lubelszczyźnie były spacerki w czasie emisji głównego wydania „Dziennika Telewizyjnego”, najpierw w Świdniku, a potem także w Lublinie i Puławach.

W latach 1987–1989 dochodziło w Lublinie do kolejnych licznych strajków, manifestacji ulicznych i happeningów, organizowanych przez młodzież, studentów i robotników. IPN

proponuje spojrzeć na te wydarzenia po dwudziestu latach.